

Vývoj spoločností v kríze pred pandémiou COVID-19

Lucia Ondrušová¹

Abstrakt

V Slovenskej republike sa od roku 2016 posudzujú obchodné spoločnosti aj z hľadiska inštitútu spoločnosti v kríze. Spoločnosťou v kríze sa chápe spoločnosť, ktorá je v úpadku alebo ktorej úpadok hrozí. Posudzovanie spoločnosti v kríze vieme zistiť v prípade hroziaceho úpadku a v prípade úpadku v dôsledku predĺženia spoločnosti (záporného vlastného imania) z údajov účtovnej závierky obchodnej spoločnosti. V prípade, ak sa obchodná spoločnosť dostane do krízy, je potrebné uskutočniť rôzne opatrenia z pozícií manažérov, vlastníkov resp. investorov, ktoré zabezpečia zlepšenie situácie spoločnosti a to predovšetkým navýšenia vlastného imania alebo zníženia záväzkov spoločnosti. Spôsoby riešenia spoločnosti v kríze je niekoľko, avšak všetky závisia od typu obchodnej spoločnosti a finančných možností spoločníkov, akcionárov spoločnosti.

Kľúčové slová

Spoločnosť v kríze, vlastné imanie, záväzky.

Abstract

In the Slovak Republic, since 2016, commercial companies have also been assessed from the point of view of the institute of a company in crisis. A company in crisis is a company that is in bankruptcy or threatened with bankruptcy. We can find out the assessment of the company in crisis in case of imminent bankruptcy and in case of bankruptcy due to the extension of the company (negative equity) from the data of the financial statements of the company. In the event that a business company gets into a crisis, it is necessary to take various measures from the positions of managers, owners or investors, which will ensure the improvement of the company's situation, in particular an increase in equity or a reduction in the company's liabilities. There are several options for dealing with companies in crisis, but they all depend on the type of business and the financial capabilities of the partners, the company's shareholders.

Key words

Company in crisis, equity, liabilities.

JEL classification

M41, M48

1 Úvod

V súvislosti s pandémiou COVID-19 sa proces a priebeh uskutočňovania podnikateľskej činnosti na Slovensku a v celom svete musel zmeniť. Realizácia podnikateľskej činnosti sa musela zmeniť vplyvom mnohých reštrikčných opatrení, ktoré mali vplyv predovšetkým na pohyb osôb v rámci krajiny ako aj celého sveta a tým aj na samotnú kvalitu života ľudí ako aj na činnosť podnikateľských subjektov. V Slovenskej republike pandémia začala ovplyvňovať podnikateľskú činnosť od marca 2020, kedy došlo (Blahušiaková, 2021) k zatváraní prevádzok, hraníc, obmedzeniu ekonomického a spoločenského života. Práve týmito

¹ Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, lucia.ondrusova@euba.sk.

opatreniami mnohé podnikateľské subjekty prišli o možnosť realizovať podnikateľskú činnosť v takom rozsahu, v akom boli zvyknuté, resp. museli prísť s novými možnosťami a úpravami pri realizácii podnikateľskej činnosti tak, aby dokázali zabezpečiť svoju ďalšiu existenciu, udržateľnosť a konkurencieschopnosť na trhu.

Zavedenie mnohých reštrikčných opatrení v súvislosti s pandémiou malo vplyv aj na rozhodovanie manažérov, vlastníkov a investorov obchodných spoločností, ktorí museli pri rozhodovanom procese brať do úvahy rôzne dôsledky, ktoré budú mať v budúcnosti vplyv na samotnú existenciu spoločnosti. V súvislosti s týmito opatreniami netreba zabúdať ani na požiadavky už existujúce pre podnikateľské subjekty z titulu realizácie podnikateľskej činnosti a dopadu na inštitút spoločnosti v kríze. Pred zavedením inštitútu spoločnosť v kríze vo väčšine obchodných spoločností spoločníci, akcionári poskytovali spoločnosti rôzne pôžičky, úvery a iné obdobné plnenia, čím riešili problematiku nedostatku finančných prostriedkov v spoločnosti a túto možnosť uprednostňovali pred získavaním úverov od bankových subjektov, resp. pred navýšením základného imania alebo iných zložiek vlastného imania. Práve v súvislosti s pandémiou je potrebné mať na zreteli takéto riešenia spoločníkov, akcionárov, aby pre úmysel pomôcť spoločnosti, v ktorej majú podiel na základnom imaní v dôsledku reštrikčných opatrení zo strany štátu pri riešení pandémie, nedostali obchodnú spoločnosť do problémov z titulu zvýšenia záväzkov, čím sa spoločnosť môže dostať do krízy. Zároveň je potrebné riešiť problémy s nedostatkom finančných prostriedkov aj s prihliadnutím na požiadavky podnikateľskej etiky, ktorá posudzuje ekonomické aktivity podniku na základe morálnych hodnôt, kde primárnym cieľom nie je maximalizácia zisku, ale zameranie sa na dlhodobý rozvoj a prosperitu (Mateášová, Meluchová, 2015).

Cieľom príspevku je analyzovať spoločnosti, ktoré sa nachádzali v kríze pred vypuknutím pandémie COVID-19 a navrhnúť možnosti riešenia, ako sa obchodné spoločnosti môžu z krízy dostať.

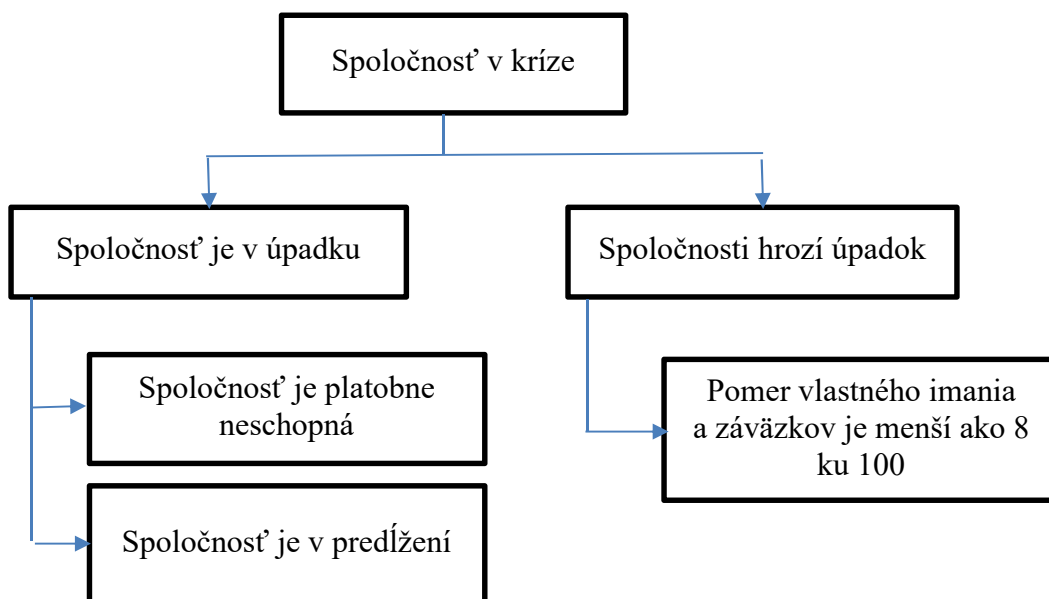
2 Spoločnosť v kríze

Právna úprava v Slovenskej republike ustanovuje pre niektoré kapitálové spoločnosti povinnosť zisťovať, či sa ich spoločnosť nachádza v kríze, alebo sa nenachádza v kríze. Ide o obchodné spoločnosti, ktorými sú spoločnosť s ručením obmedzeným, akciová spoločnosť, jednoduchá spoločnosť na akcie a komanditná spoločnosť, ktorej komplementárom nie je žiadna fyzická osoba.

Spoločnosť v kríze je definovaná v zákone č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len Obchodný zákonník). Podľa § 67a Obchodného zákonníka je spoločnosťou v kríze spoločnosť, ktorá je v úpadku alebo jej úpadok hrozí. Za spoločnosť v kríze sa považuje aj spoločnosť v čase od jej zrušenia do vstupu do likvidácie.

Úpadok je upravený v zákone č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a predstavuje platobnú neschopnosť dlžníka alebo jeho predĺženie. Obchodná spoločnosť je platobne neschopná, ak nie je schopná plniť 30 dní po lehote splatnosti aspoň dva peňažné záväzky viac ako jednému veriteľovi. Obchodná spoločnosť sa považuje za predĺženú, ak má viac ako jedného veriteľa a hodnota jej záväzkov presahuje hodnotu jej majetku a zároveň dosahuje záporné vlastné imanie. Hodnota záväzkov ako aj hodnota majetku sa zisťuje z účtovníctva obchodnej spoločnosti, resp. podľa znaleckého posudku, ktorý má pred účtovníctvom prednosť.

Schéma č. 1: Spoločnosť v kríze

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe ustanovení zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov

Hroziaci úpadok je chápaný ako nízky pomer vlastných zdrojov (vlastného imania) a cudzích zdrojov (záväzkov). Výška vlastného imania a záväzkov sa zisťuje z účtovníctva danej obchodnej spoločnosti. Ak nebolo účtovníctvo vedené správne, vychádza sa z predpokladaného stavu, ktorý by bol, ak by účtovníctvo bolo vedené správne.

Podľa ustanovení zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o účtovníctve“) vlastným imaním sa rozumie rozdiel majetku a záväzkov, resp. inak povedané vlastné imanie je tvorené základným imaním, kapitálovými fondmi, fondmi tvorenými zo zisku, oceňovacími rozdielmi, prevedenými výsledkami hospodárenia z minulých rokov a výsledkom hospodárenia v schvaľovaní. Záväzok je existujúca povinnosť obchodnej spoločnosti, ktorá vznikla z minulých udalostí, je pravdepodobné, že v budúcnosti zníži ekonomické úžitky (priamo alebo nepriamo zníži peňažné prostriedky obchodnej spoločnosti) a obchodná spoločnosť vie spoľahlivo oceniť tento záväzok.

Obchodný zákonník stanovuje pomer vlastného imania a záväzkov, na základe ktorého sa posúdi, či spoločnosti hrozí úpadok alebo v úpadku už je. Pomer vlastného imania a záväzkov je stanovený od roku 2018 na 8 ku 100.

Dôvod prečo musí spoločnosť zisťovať pomer vlastného imania a záväzkov je kľúčové pre posúdenie charakteru plnení poskytnutých spoločnosti. Zámerom je, aby sa určité plnenia, ktoré sú poskytnuté spoločnosti v kríze považovali z pohľadu spoločnosti za plnenia nahrádzajúce vlastné zdroje a slúžili predovšetkým na uspokojenie nárokov iných veriteľov.

Rôzne úvery, pôžičky alebo obdobné plnenia, ktoré sú poskytnuté spoločnosti v kríze alebo jej boli poskytnuté pred krízou a splatnosť takéhoto plnenia bude počas krízy odložená alebo predĺžená sa budú považovať za plnenia nahrádzajúce vlastné zdroje jej financovania. Za plnenia nahrádzajúce vlastné zdroje sa považujú plnenia, ktoré poskytnú:

- člen štatutárneho orgánu, zamestnanec v priamej riadiacej pôsobnosti štatutárneho orgánu, prokurista, vedúci organizačnej zložky podniku, člen dozornej rady,
- ten, kto má priamy alebo nepriamy podiel predstavujúci aspoň 5 % na základnom imaní spoločnosti alebo hlasovacích právach v spoločnosti alebo má možnosť uplatňovať vplyv na riadenie spoločnosti, ktorý je porovnateľný s vplyvom zodpovedajúcim tomuto podielu,

- tichý spoločník,
- osoba blízka osobám uvedeným v predchádzajúcich odrážkach,
- osoba konajúca na účet osôb v predchádzajúcich možnostiach.

Pri plneniach nahrádzajúcich vlastné zdroje sa nezohľadňujú podiely podľa osobitných predpisov o kolektívnom investovaní, o neinvestičných fondoch, o starobnom dôchodkovom sporení, o doplnkovom dôchodkovom sporení a o dlhopisoch.

Za plnenia nahrádzajúce vlastné zdroje sa nepovažujú:

- plnenia alebo zábezpeka poskytnutá spoločnosti počas krízy za účelom jej prekonania podľa reštrukturalizačného plánu,
- poskytnutie peňažných prostriedkov spoločnosti na dobu nepresahujúcu 60 dní, to neplatí, ak sú tieto plnenia poskytnuté opakovane,
- odklad splatnosti záväzku z dodania tovaru alebo poskytnutia služby na dobu nepresahujúcu šesť mesiacov, to neplatí, ak je odklad poskytnutý spoločnosti opakovane,
- bezodplatné poskytnutie vecí, práva alebo inej majetkovej hodnoty spoločnosti.

Plnenia nahrádzajúce vlastné zdroje spolu s príslušenstvom a zmluvnou pokutou nie je možné vrátiť, ak je spoločnosť stále v kríze alebo ak by sa úhradou tohto plnenia dostala opätovne do krízy.

2.1 Spoločnosť v kríze z pohľadu účtovníctva obchodnej spoločnosti

Keďže posúdenie, či sa spoločnosť nachádza v kríze, alebo nie, vychádza z účtovníctva obchodnej spoločnosti, je dôležité, aby bolo účtovníctvo vedené správne a aby poskytovalo verný a pravdivý obraz o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva. Úpadok z titulu platobnej neschopnosti vie obchodná spoločnosť zistiť len z podrobných výkazov účtovníctva ako napr. z knihy záväzkov, inventarizácie záväzkov. Úpadok z titulu predĺženia spoločnosti a hroziaci úpadok vie obchodná spoločnosť zistiť okrem účtovníctva aj z účtovnej závierky. Účtovná závierka je podľa § 17 zákona o účtovníctve štruktúrovaná prezentácia skutočností, ktoré sú predmetom účtovníctva, poskytovaná osobám, ktoré tieto informácie využívajú - používatelia. Cieľom účtovnej závierky je poskytovanie informácií o finančnej situácii, výkonnosti a zmenách vo finančnej situácii účtovnej jednotky (Parajka, 2015). Účtovná závierka tiež informuje o tom, ako manažment hospodáril so zverenými zdrojmi (Šlosárová, Blahušiaková, 2017). Účtovná závierka poskytuje prehľad o výške vlastného imania a záväzkov, čím sa dá zistiť ich vzájomný pomer a posúdiť, či obchodnej spoločnosti hrozí úpadok. Tento pomer je možné zistiť z účtovnej závierky, ktorú musia obchodné spoločnosti zverejňovať v registri účtovných závierok.

Z pohľadu účtovníctva posúdenie, či sa obchodná spoločnosť nachádza, alebo nenachádza v kríze, je potrebné sledovať dve odlišné skutočnosti. Pri úpadku sleduje úhradu záväzkov voči veriteľom v lehote splatnosti, resp. najneskôr do 30 dní po lehote splatnosti, alebo či má záväzky, ktorých výška presahuje hodnotu majetku spoločnosti. Pri hroziacom úpadku sleduje pomer vlastného imania a záväzkov, ktorý nesmie presiahnuť hodnotu stanovenú obchodným zákonníkom. Riešenie, aby spoločnosť nebola v úpadku, je snaha obchodnej spoločnosti uhrádzať svoje záväzky voči veriteľom v lehote splatnosti, resp. najneskôr do 30 dní po lehote splatnosti. Zároveň je potrebné sledovať výšku záväzkov voči veriteľom, aby ich hodnota nebola vyššia, ako je hodnota majetku obchodnej spoločnosti.

Riešenie hroziaceho úpadku je dodržanie stanoveného pomeru vlastného imania a záväzkov. V prípade, že tento pomer je nižší ako pomer stanovený obchodným zákonníkom, má obchodná spoločnosť viacero možností na riešenie uvedeného stavu, a to v závislosti od samotnej štruktúry vlastného imania a záväzkov.

Z pohľadu spoločnosti, ktorej hrozí úpadok, je dôležité sledovať štruktúru vlastného imania. Základnou zložkou vlastného imania kapitálových spoločností je základné imanie,

ktoré musí byť minimálne vo výške, ktorú stanovuje pre ten ktorý typ obchodnej spoločnosti obchodný zákonník. V prípade spoločnosti s ručením obmedzeným je minimálna výška základného imania 5 000 eur, v prípade akciovej spoločnosti je to 25 000 eur, v jednoduchej spoločnosti na akcie je výška základného imania aspoň 1 eur a v komanditnej spoločnosti musí komanditista vložiť vklad minimálne vo výške 250 eur (viď. Tabuľka 1).

Tab. 1: Výška základného imania v kapitálových obchodných spoločnostiach

Typ obchodnej spoločnosti	Minimálna výška základného imania
Spoločnosť s ručením obmedzeným	5 000,- eur
Akciová spoločnosť	25 000,- eur
Jednoduchá spoločnosť na akciu	1,- eur
Komanditná spoločnosť	250,- eur

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe ustanovení zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov

Ako je vidieť z minimálnej výšky základného imania kapitálových obchodných spoločností, pri jednoduchej spoločnosti na akciu a komanditnej spoločnosti je výška veľmi nízka, čo môže spôsobovať problém práve pri výpočte podielu vlastného imania a záväzkov, ktorý je indikátorom hroziaceho úpadku obchodnej spoločnosti. V týchto obchodných spoločnostiach pri predchádzaní hroziaceho úpadku je možné považovať nad vyššou výškou základného imania ako je minimálna výška stanovená obchodným zákonníkom.

Ďalšou zložkou vlastného imania, ktorá by mohla pomôcť udržať pomer vlastného imania a záväzkov vo výške stanovenej obchodným zákonníkom, sú kapitálové fondy. V obchodných spoločnostiach súčasťou kapitálových fondov sú zákonný rezervný fond z kapitálových vkladov, ktorý má povinnosť tvoriť iba akciová spoločnosť a jednoduchá spoločnosť na akciu a to pri svojom vzniku vo výške minimálne 10 % základného imania. Ostatné spoločnosti nemajú povinnosť jeho tvorby. Významným účtom z kapitálových fondov je účet 413 - *Ostatné kapitálové fondy*, na ktorom účtovné jednotky účtujú bezodplatne prijatý majetok od spoločníka spoločnosti a to bez ohľadu na to, či sa jedná o peňažný alebo nepeňažný majetok. Tento účet nemá presne stanovené použitie v *Opatrení MF SR č. 23054/2002 zo 16. decembra 2002, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva, v znení neskorších predpisov*. V prípade jeho tvorby je možné navýšiť výšku vlastného imania a zároveň po pominutí hroziaceho úpadku môže spoločnosť späť vrátiť bezodplatne prijatý majetok spoločníkovi. Zároveň takéto plnenie nie je predmetom dane z príjmov právnických osôb (Vašeková, 2016).

Fondy tvorené zo zisku predstavujú ďalšiu súčasť vlastného imania, ktorej časť majú niektoré obchodné spoločnosti povinnosť tvoriť v súlade s obchodným zákonníkom a časť si môžu tvoriť dobrovoľne na základe vlastného rozhodnutia. Súčasťou fondov tvorených zo zisku je zákonný rezervný fond, ktorý povinne tvorí spoločnosť s ručením obmedzeným vo výške minimálne 5 % čistého zisku (v účtovníctve je synonymom k pojmu čistý zisk účtovný zisk), nie však viac ako 10 % základného imania a tvorí ho do výšky ustanovenej v spoločenskej zmluve najmenej však do výšky 10 % základného imania, akciová spoločnosť a jednoduchá spoločnosť na akciu najmenej vo výške 10 % z čistého zisku až do dosiahnutia výšky určenej v stanovách, min. však do výšky 20 % základného imania. Komanditná spoločnosť nemá povinnosť tvorby zákonného rezervného fondu. Ostatné fondy tvorené zo zisku si tvoria kapitálové spoločnosti dobrovoľne na základe stanov, resp. svojho vlastného rozhodnutia, a to z čistého zisku spoločnosti. Pri fondoch tvorených zo zisku nie je možné, aby ich spoločníci vedeli zvyšovať z externých zdrojov, predstavujú len presun účtovného zisku spoločnosti na jednotlivé účty fondov tvorených zo zisku a to na základe rozhodnutia valného zhromaždenia.

Prevedené výsledky hospodárenia z minulých rokov a výsledok hospodárenia v schvaľovaní môže byť buď zisk alebo strata obchodnej spoločnosti. V prípade, ak spoločnosť dosiahne zisk, ten zvyšuje výšku vlastného imania a má dobrý dopad na výpočet hroziaceho úpadku spoločnosti. V prípade straty je dôležitá jej samotná výška, aby nemala vplyv na celkovú sumu vlastného imania, čím by hodnota vlastného imania mohla byť dokonca záporná. Usporiadanie straty môže spoločnosť riešiť viacerými možnosťami, ako napr. usporiadaním zo zákonného rezervného fondu, zo zisku minulých rokov alebo úhradou straty od spoločníkov. Pri usporiadaní straty zo zákonného rezervného fondu alebo zo zisku minulých rokov dochádza iba k preklápaniu medzi jednotlivými položkami vlastného imania, čím sa hodnota vlastného imania nemení. Pre zvýšenie sumy vlastného imania je vhodné uhradiť stratu spoločníkmi, čím sa zvýši hodnota vlastného imania.

Možnosti, prostredníctvom ktorých môžu byť v obchodných spoločnostiach navýšené zložky vlastného imania a tým predísť hroziacemu úpadku, sú uvedené v schéme č. 2.

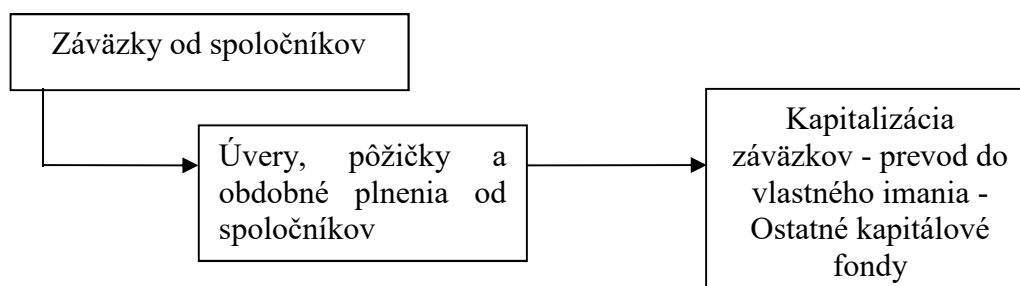
Schéma 2: Zložky vlastného imania, ktorých navýšenie ovplyvní pomer vlastného imania a záväzkov

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe Opatrenia MF SR č. 23054 zo 16. decembra 2002, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva, v znení neskorších predpisov.

Okrem skúmania a zvyšovania sumy vlastného imania musia obchodné spoločnosti sledovať aj výšku a štruktúru záväzkov. Ideálny stav je taký, že hodnota záväzkov je nižšia ako hodnota majetku obchodnej spoločnosti. V prípade, ak má spoločnosť záväzky, je dôležitá nie len ich výška, ale aj štruktúra. Je dôležité poznať, či záväzky sú voči veriteľom, ktorí nie sú prepojení s obchodnou spoločnosťou, alebo naopak sú vo vzťahu k obchodnej spoločnosti (napr. spoločník, akcionár spoločnosti, člen štatutárneho orgánu spoločnosti, tichý spoločník alebo osoba im blízka (ďalej súhrnne označovaní ako spoločníci spoločnosti)). Záväzky voči týmto osobám vo forme úverov, pôžičiek a obdobných plnení sa v prípade hroziaceho úpadku považujú za plnenia nahrádzajúce vlastné zdroje financovania spoločnosti. Obchodné spoločnosti môžu pristúpiť aj ku kapitalizácii takýchto záväzkov. To znamená, že spoločníci spoločnosti odpustia obchodnej spoločnosti záväzky z titulu úverov, pôžičiek alebo obdobných plnení a obchodná spoločnosť ich preúčtuje zo záväzkov do vlastného imania, konkrétne do položky *Ostatné kapitálové fondy* (viď. Schéma č. 3). Touto kapitalizáciou záväzkov sa zníži suma záväzkov spoločnosti a zvýši sa suma vlastného imania, čím dôjde k zlepšeniu pomeru vlastného imania a záväzkov.

Schéma 3: Kapitalizácia záväzkov od spoločníkov

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe Opatrenia MF SR č. 23054/2002 zo 16. decembra 2002, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva, v znení neskorších predpisov.

Zhodnotenie, ktorá z uvedených možností je pre obchodnú spoločnosť najlepšia pri zvyšovaní sumy vlastného imania a tým zlepšenia pomeru vlastného imania a záväzkov, závisí od konkrétnej obchodnej spoločnosti a jej spôsobu fungovania. Pre zabezpečenie trvalého zvýšenia vlastného imania je dobré navýšenie základného imania, čo je časovo náročnejšie. Zvýšenie vlastného imania prostredníctvom bezodplatného poskytnutia majetku spoločnosti je najjednoduchšou možnosťou spolu s kapitalizáciou záväzkov, nakoľko je možné tento majetok vrátiť spoločníkovi po zlepšení finančnej situácie spoločnosti a odvrátenia hroziaceho úpadku spoločnosti, keďže účet *Ostatné kapitálové fondy* nemá presne stanovené možnosti jeho použitia a je len na rozhodnutí obchodnej spoločnosti, ako ho použije. V prípade, že spoločnosť dosahuje stratu, môže sa rozhodnúť ju usporiadať úhradou od spoločníkov, čím si taktiež zabezpečí zvýšenie vlastného imania.

3 Vývoj spoločností v kríze na Slovensku

Na základe dostupných informácií zverejnených v registri účtovných závierok za účtovné obdobie 2018 a 2019 môžeme zistiť, koľko obchodných spoločností, ktoré musia sledovať, či sa nachádzajú v kríze, sa v kríze pred pandémiou COVID-19 nachádzali. Spracovali sme údaje za roky 2018 a 2019, nakoľko k týmto údajom sme mali prístup a bolo možné na základe dostupných údajov zhodnotiť situáciu v súvislosti s inštitútom spoločnosť v kríze na Slovensku. Informácie za rok 2020 ešte nie sú k dispozícii za všetky účtovné jednotky, nakoľko niektoré účtovné jednotky mohli zostaviť účtovnú závierku až do konca septembra 2021.

V tabuľke č. 2 je uvedený sumárny počet obchodných spoločností zostavujúcich účtovnú závierku, ktoré majú povinnosť posudzovať, či sa nachádzajú v kríze, alebo nie. V tabuľke sú uvedené spoločnosti, ktoré sa v danom období nenachádzali v likvidácii, resp. v konkurze, nakoľko pri týchto spoločnostiach sa neposudzuje, či sa v kríze nachádzajú, alebo nie. Zároveň sú obchodné spoločnosti rozdelené podľa typu účtovnej závierky, ktoré zostavujú a to na mikro účtovné jednotky a malé a veľké účtovné jednotky. V Slovenskej republike od 1. januára 2015 sa musia obchodné spoločnosti zaradiť v súlade so zákonom o účtovníctve do jednej zo zdefinovanej veľkostnej skupiny účtovných jednotiek – mikro účtovná jednotka, malá účtovná jednotka, veľká účtovná jednotka (Blahušiaková, 2021).

Tab. 2: Počet obchodných spoločností, ktoré zverejnili účtovnú závierku v registri účtovných závierok za rok 2018 a 2019

Typ obchodnej spoločnosti	Počet obchodných spoločností – rok 2019		Počet obchodných spoločností – rok 2018	
	MUJ	MaVUJ	MUJ	MaVUJ
Akciová spoločnosť	1 663	3 627	1 544	3 563
Jednoduchá spoločnosť na akciu	125	27	88	20
Komanditná spoločnosť	439	359	400	349
Spoločnosť s ručením obmedzením	147 387	67 744	131 409	63 832
Spolu	149 614	71 757	133 441	67 764

Legenda: MUJ – mikro účtovná jednotka, MaVUJ – malá a veľká účtovná jednotka

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zverejnených v registri účtovných závierok.

Ako je v tabuľke uvedené, najviac obchodných spoločností, ktoré realizujú podnikateľskú činnosť na území Slovenskej republiky, sú spoločnosti s ručením obmedzeným. Ich počet každým rokom rastie, nakoľko sa jedná o najprístupnejší typ obchodných spoločností, ktorých založenie je pomerne jednoduché a zároveň ručenie spoločníkov za záväzky spoločnosti je obmedzené. Spoločníci v spoločnosti s ručením obmedzeným ručia za záväzky spoločnosti len do výšky svojho nesplateného vkladu do základného imania. Za záväzky spoločnosti ručí samotná spoločnosť v plnom rozsahu.

Na základe voľne dostupných informácií, prostredníctvom ktorých sa posudzuje, či sa spoločnosť nachádza v kríze, t. j. či je v úpadku alebo jej hrozí úpadok, môžeme posudzovať hroziaci úpadok spoločnosti a to na základe pomeru vlastného imania a záväzkov a úpadok spoločnosti z hľadiska predĺženia spoločnosti. Tieto údaje sú uvedené v registri účtovných závierok. Na základe posúdenia získaných informácií zo zverejnených účtovných závierok môžeme konštatovať, že v získaných údajoch sú odchýlky, ktoré vznikajú na základe zle vyplnených formulárov. Tieto odchýlky sú vo výške približne 5 % získaných informácií. Pri abstrahovaní týchto odchýlok uvádzame počet spoločností v kríze v tabuľke č. 3 za roky 2018 a 2019 z pohľadu hroziaceho úpadku spoločnosti. Vychádzali sme z pomeru vlastného imania a záväzkov, ktorý je menší ako zákonom stanovený pomer 8 ku 100. V tabuľke č. 3 sa nachádzajú aj spoločnosti, ktoré majú tento pomer záporný, nakoľko je tento pomer nižší ako zákonom stanovený a teda sú to spoločnosti so záporným vlastným imaním.

Tab. 3: Počet obchodných spoločností, ktoré sa nachádzajú v kríze za rok 2018 a 2019 z pohľadu hroziaceho úpadku

Typ obchodnej spoločnosti	Počet obchodných spoločností – rok 2019		Počet obchodných spoločností – rok 2018	
	MUJ	MaVUJ	MUJ	MaVUJ
Akciová spoločnosť	400 (24,05 %)	692 (19,08 %)	385 (24,94 %)	565 (15,86 %)
Jednoduchá spoločnosť na akciu	56 (44,8 %)	11 (40,74 %)	39 (44,32 %)	6 (30 %)
Komanditná spoločnosť	129 (29,39 %)	118 (32,87 %)	120 (30 %)	101 (28,94 %)
Spoločnosť s ručením obmedzením	34 206 (23,21 %)	16 586 (24,48 %)	30 897 (23,51 %)	12 919 (20,24 %)
Spolu	34 791 (23,25 %)	17 598 (24,52 %)	31 441 (23,56 %)	13 591 (20,06 %)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zverejnených v registri účtovných závierok.

Na základe uvedených informácií môžeme skonštatovať, že počet spoločností v kríze sa za uvedené roky príliš výrazne nemenil. Ich počet je 23 % z celkového počtu spoločností zostavujúcich účtovnú závierku ako mikro účtovné jednotky. Podľa typu obchodnej spoločnosti má najväčší podiel jednoduchá spoločnosť na akcie spadajúca do mikro účtovných jednotiek, kde až 44 % spoločností tohto typu sa nachádza v kríze. V rámci komanditných spoločností sa takmer 30 % spoločností nachádza v kríze. V rámci akciových spoločností je tento podiel 24 % a zo spoločností s ručením obmedzeným sa v kríze nachádza viac ako 23 % spoločností.

Pre malé a veľké účtovné jednotky sa podiel spoločností v kríze v sledovaných obdobiach výraznejšie zmenil. V roku 2018 bolo z celkového počtu obchodných spoločností iba 20 % spoločností v kríze. V roku 2019 je nárast spoločností v kríze výraznejší, a to až na 24,52 % spoločností. Najväčší podiel má aj v tomto prípade jednoduchá spoločnosť na akcie, kde v roku 2018 až 30 % spoločností bolo v kríze. V roku 2019 sa až 40,74 % jednoduchých spoločností na akcie nachádzalo v kríze. Nasleduje komanditná spoločnosť, akciová spoločnosť a spoločnosť s ručením obmedzeným. Zároveň pri porovnávaní môžeme konštatovať, že pri malých a veľkých účtovných jednotkách pri všetkých typoch obchodných spoločností sa podiel spoločností v kríze zvýšil približne o 4 %, pri jednoduchej spoločnosti na akcie je to až o 10,74 %.

Z pohľadu úpadku spoločnosti, a to v prípade predĺženia spoločnosti za obdobie rokov 2018 a 2019 sú údaje uvedené v tabuľke 4, kde výšku záporného vlastného imania vykazovali tieto obchodné spoločnosti.

Tab. 4: Počet obchodných spoločností, ktoré sa nachádzajú v kríze za rok 2018 a 2019 z pohľadu predĺženia spoločnosti

Typ obchodnej spoločnosti	Počet obchodných spoločností – rok 2019		Počet obchodných spoločností – rok 2018	
	MUJ	MaVUJ	MUJ	MaVUJ
Akciová spoločnosť	276 (16,60 %)	400 (11,03 %)	218 (14,12 %)	367 (10,30 %)
Jednoduchá spoločnosť na akciu	39 (31,20 %)	5 (18,52 %)	20 (22,73 %)	5 (25 %)
Komanditná spoločnosť	84 (19,13 %)	63 (17,55 %)	63 (15,75 %)	59 (16,91 %)
Spoločnosť s ručením obmedzením	25 571 (17,35 %)	9 926 (14,65 %)	18 840 (14,34 %)	9 164 (14,36 %)
Spolu	25 970 (17,36 %)	10 394 (14,48 %)	19 141 (14,34 %)	9 595 (15,03 %)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zverejnených v registri účtovných závierok.

Z uvedených údajov môžeme konštatovať, že spoločností v kríze v dôsledku predĺženia je podstatne viac ako spoločností v kríze v dôsledku hroziaceho úpadku s pomerom vlastného imania a záväzkov nižším ako 8 ku 100 a zároveň s kladným vlastným imaním. Zároveň môžeme konštatovať, že predĺženie spoločností v prípade malých a veľkých účtovných jednotiek za rok 2019 oproti roku 2018 celkovo kleslo o 0,55 % a naopak v prípade mikro účtovných jednotiek spoločností v predĺžení vzrástlo v roku 2019 oproti roku 2018 o 3,02 %.

4 Záver

Inštitút spoločnosti v kríze bol do právnej úpravy Slovenskej republiky zavedený od roku 2016. Od tohto roku sú obchodné spoločnosti, ktorými sú akciová spoločnosť, jednoduchá spoločnosť na akciu, komanditná spoločnosť a spoločnosť s ručením obmedzeným, povinné sledovať ukazovatele stanovené v obchodnom zákonníku, týkajúce sa spoločnosti v kríze. Za spoločnosť v kríze sa považuje spoločnosť, ktorá je v úpadku alebo ktorej úpadok hrozí.

Z pohľadu dostupných informácií z registra účtovných závierok vieme posúdiť, či sa spoločnosť nachádza v kríze predovšetkým z pohľadu hroziaceho úpadku, a to na základe pomeru vlastného imania a záväzkov. Tento pomer nesmie byť nižší ako 8 ku 100. Zároveň vieme zistiť aj úpadok v prípade, ak je spoločnosť v predĺžení, nakoľko v takomto prípade spoločnosť vykazuje záporné vlastné imanie.

Pri posudzovaní spoločnosti v kríze sme vychádzali z údajov z registra účtovných závierok za rok 2018 a 2019. Údaje za rok 2021 ešte nie sú k dispozícii za všetky účtovné jednotky, preto sme toto obdobie neskúmali. V prípade hroziaceho úpadku, kde pomer vlastného imania a záväzkov je menší ako 8 ku 100 a zároveň v tejto skupine sa nachádzajú aj spoločnosti so záporným vlastným imaním, sme sa zamerali na obchodné spoločnosti a to z pohľadu mikro účtovných jednotiek a malých a veľkých účtovných jednotiek. Vo väčšine obchodných spoločností je spoločnosť v kríze v dôsledku záporného vlastného imania a teda predĺženia spoločnosti.

Na základe skúmaných údajov môžeme konštatovať, že v prípade mikro účtovných jednotiek je podiel spoločností v kríze na úrovni 23 % z celkového počtu obchodných spoločností tejto veľkostnej kategórie za obe skúmané obdobia. Najviac obchodných spoločností v kríze z hľadiska typu sú jednoduché spoločnosti na akcie. Táto skutočnosť vychádza z toho, že tieto obchodné spoločnosti majú stanovenú minimálnu výšku základného imania vo výške 1 eur, čo môže mať následne vplyv práve na celkovú sumu vlastného imania, a v nadväznosti na to, aj pri posudzovaní hroziaceho úpadku môže mať suma základného imania vplyv na samotný pomer vlastného imania a záväzkov.

V prípade malých a veľkých účtovných jednotiek sa hroziaci úpadok pre jednotlivé typy obchodných spoločností menil výraznejšie. Spoločností v kríze pri posudzovaní hroziaceho úpadku v roku 2018 bolo celkovo 20,06 %, v roku 2019 ich už bolo 24,52 %. Aj pri tomto type účtovných jednotiek najväčší podiel spoločností v kríze bolo pri jednoduchých spoločnostiach na akcie a to v roku 2018 30 % a v roku 2019 až 40,74 %.

Na základe uvedeného môžeme konštatovať, že suma základného imania stanovená podľa ustanovení obchodného zákonníka, môže mať vplyv na analýzu spoločnosti v kríze a hroziaceho úpadku, nakoľko suma vlastného imania môže byť podstatne nižšia ako záväzky spoločnosti, ktoré vznikajú pri uskutočňovaní podnikateľskej činnosti.

Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA č. 1/0121/21 *Analýza vplyvu krízy súvisiacej s COVID-19 na finančné zdravie subjektov v Slovenskej republike*

Literatúra

- [1] Blahušiaková, M. (2021). Impact of COVID-19 Crises on Accounting Entities Providing Accommodation Services in Slovakia. *Proceedings. 13, Financial Management of Firms and Financial Institutions: International Scientific Conference*, 7-16.
- [2] Blahušiaková, M. (2021). *Účtovná závierka mikro účtovnej jednotky*. Vydavateľstvo Letra Edu.
- [3] Meluchová, J., & Mateášová, M. (2015). The Ethical aspect of the business in insurance in the conditions of a globalized financial market. *Financial management of firms and financial institutions: proceedings: 10th international scientific conference: 7th - 8th september 2015, Ostrava, Czech Republic*, 783-790.
- [4] Opatrenie MF SR č. 23054/2002 zo 16. decembra 2002, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva, v znení neskorších predpisov.
- [5] Parajka, B. (2015). Are information needs of financial entities served by financial statements in the Slovak Republic. *Financial management of firms and financial*

institutions: proceedings: 10th international scientific conference: 7th - 8th september 2015, Ostrava, Czech Republic, 950-957.

- [6] Register účtovných závierok. dostupné na www.registeruz.sk
- [7] Šlosárová, A., & Blahušiaková, M. (2020). *Analýza účtovnej závierky* (2. prepracované a doplnené vydanie). Wolters Kluwer SR.
- [8] Vašeková, M. (2016). Contributions to capital and loans from shareholders in terms of commercial law, accounting and tax legislation in Slovakia. *Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace: sborník z [16.] mezinárodní vědecké konference: Vranov nad Dyjí, Česko, 13. - 15. září 2016*, 195-199.
- [9] Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.
- [10] Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- [11] Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov